

Zlo - odkud?

Především je zapotřebí si vyjasnit, kam vlastně směřuje otázka. Tradiční, ale nesprávný (po mém soudu) výklad starohebrejské tradice má za to, že podle ní je všechno stvoření původně „dobré“, a „zlo“ začíná teprve lidským hříchem. Erazim Kohák ještě poměrně nedávno FČ 45, 1997, č. 4, s. 670) poukazuje na to, že v řecké tradici samo stvoření (vznik) už je „hříchem“ (vinou) zatíženo, kdežto v hebrejské tradici to je jinak: „Stvoření je dokonáno, je dobré – a potom, tedy později, dojde k něčemu, co jeho harmonii naruší.“ Omylem je tu onen zcela nežidovský (nýbrž právě řecký) koncept „všeobecné harmonie“. Přinejmenším pobabylonské líčení stvoření pracuje s různými úrovněmi „skutečností“, a na začátek dokonce klade onu známou „tmu nad propastí“, jak to hezky, ale nepřesně přeložili Kraličtí, tedy nejspíš „chaos“, do kterého teprve musí být zaváděn náležitý řád. A ten řád vůbec není líčen jako nějaká všeobecná harmonie, ale jako něco, co se samému tvůrci jeví jako „dobré“. To však vůbec neznamena nějakou „plnost dobra“ (což je opět myšlenka řecká), nýbrž jako něco, s čím se dá dále ještě něco udělat, co je možno zlepšovat nebo vylepšovat ještě něčím dalším, novým, nějakou novou úrovní, např. právě životem, živými bytostmi. Teprve stvoření člověka se Stvořiteli jeví jako „velmi dobré“ (na rozdíl ode všeho, co bylo stvořeno předtím a co se jevílo jenom jako „dobré“). Nikde se v líčení stvoření nemluví o ničem, co by se jevílo jako „výborné“, ačkoli jinde a v jiných souvislostech je toho termínu užito (např. že země, do níž Izraelci přišli, byla „výborná“). Odtud je zřejmé, jak silně je třeba právě Kohák (ovšem jako celá dlouhá křesťanská tradice) ovlivněn řeckým (a ve skutečnosti ještě starším mytickým) myšlením, že totiž slovo „dobrý“ chápe jako „dokonalý“: jako by na počátku byla dokonalost, a pak už to z nějakých příčin jen mohlo upadat. V líčení Geneze se ukazuje jako mnohem silnější než mytická orientovanost na praminulé archetypy základní lidská zkušenost, že každé vytváření něčeho nového vykazuje nedokonalosti, které je možno odstraňovat a překonávat teprve další, pokračující praxí. Zároveň to ukazuje důvod k pochybám o původu myšlenky „všemocnosti“, „všemohoucnosti“ Stvořitele, neboť Všemohoucí by nemusel od svého díla odpočívat, ale mohl by celý svět „vykouzlit“ naráz, se vším všudy a naprosto podle svého přání. Už líčení Geneze můžeme proto přinejmenším dnes plným právem chápat jako „boží experiment“, a to tím spíše, že už spolehlivě víme, že až dosud trval přibližně takových 15 miliard let, a že podle všeho nadále pokračuje. „Zlo“ proto nemusíme nijak „hypostazovat“, ale můžeme je plným právem „relativizovat“, tj. vztahovat k něčemu „lepšímu“, a to buď jako nezamýšlenou nedokonalost, nebo jako „vzpouru“ (a tím jaksi „psychologizovat“, ale to by si žádalo podrobnějšího přezkoumání, zejména se zvláštním ohledem k tzv. „emancipovaným elementům“).

(Písek, 070331-1.)